

Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nergiz Özkural Köroğlu ile Avrupa Birliği'nin Mevcut Durumu ve Geleceği Üzerine Söyleşi*

1. Avrupa Birliği'nin kuruluş misyonunu devam ettirdiği söylenebilir mi? Avrupa Birliği'nin mevcut durumda Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nda (1952) olduğu gibi sadece ekonomik amaçlar güttüğü söylenebilir mi? Yoksa birliğin askeri, savunma, bilimsel, diplomatik alanlarda safları sıklaştırarak bir AB Birleşik Devletlerine doğru gittiği söylenebilir mi?

Avrupa Birliği'nin temel misyonu olan barışın tesisi her ne kadar örselenmiş olsa bile hâlen daha geçerlidir. AB ekonomik birlikten siyasi birliğe evrilme yolunda ilerleyen ve konfederatif yapısının yanı sıra pre-federal bir yapıda olduğu söylenebilen yarı-devlet konumunda şahsına münhasır bir yapılanmadır. Yani siyasal birlik olma amacından vazgeçtiği iddia edilemez. Kendi içerisinde farklı sesler barındırsa bile siyasal birlik olma yolunda ilerlemektedirler. Tabii ki Brexit'den sonra bazı farklı senaryolar gündeme gelmiştir. Bunlardan bir tanesi AB'nin daha gevşek bir yapılanmaya doğru gidebileceğidir. Ancak şu söylenebilir ki İngiltere ilk üye olduğu günden bu yana daha esnek ve konfederatif bir yapılanmanın taraftarı olmuştur. AB'nin tek bir devlet olma fikri ancak İngiltere bu birliğin dışında tutulduğu vakit bu ülke tarafından desteklenebilecek bir fikirdir. Çünkü zamanında Churchill'in "Avrupa Birleşik Devletleri" yönünde bir fikri olsa da bu politika İngiltere'nin Birliğin bir parçası olmasından sonra farklılaşmıştır. Bu nedenle İngiltere için "Truva atı" benzetmesi de yapılmıştır.

2. Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu gibi örgütün yasama organları tarafından alınan ve üye ülkeler için bağlayıcılığı bulunan kararlar üye ülkelerin iç hukukunu nasıl etkilemektedir?

Avrupa Birliği uluslar üstü yapıdadır ve bu üye devletlerin egemenliklerinin bir kısmını bir üst otoriteye devrettikleri bir yapı anlamına gelmektedir. AB'nin çeşitli yetkileri vardır. AB'nin münhasır yetkiye sahip olduğu Gümrük Birliği, Para Politikası ve Ortak Ticaret politikası gibi alanlarda üye devletler ancak Birlik tarafından yetkilendirilmeleri durumunda veya birlik tasarruflarının uygulanması amacıyla yasama faaliyetinde bulunabilirler. Ayrıca AB'nin enerji, özgürlük, güvenlik, adalet ve başka alanlarda paylaştığı yetkileri de vardır. Diğer yandan Avrupa Birliği'nin turizm, sanayi ve kültür gibi üye devletin eylemlerini desteklemek, koordine etmek veya tamamlamak üzere kullanılan yetkileri de vardır. Burada üye devletlerin yetkileri esastır. Dış politika konusunda ise üye devletlerin farklı kararlar alabildiğini ve bu konuda daha çok hükümetler arası bir yapı olduğunu görmekteyiz. Örneğin 2003'deki Irak Savaşı'nda AB içerisinde farklı yaklaşımlar olmuştur. Ayrıca göç konusunda da AB içerisinde farklı sesler çıkmaktadır. Özellikle Suriye Savaşı sonrasında yaşanan mülteci akınında da bunu çok rahat gözlemleyebiliriz.

3. Bildiğiniz gibi Birleşik Krallık Avrupa Birliği üyeliğinden çıkış yoluna girdi. Bu durum ilerleyen süreçte diğer Avrupa Birliği üyelerine de kötü örnek oluşturarak AB'nin dağılma sürecine girmesini tetikleyebilir mi? Siz AB'nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Brexit'in bir domino etkisi oluşturma ihtimali tartışılan bir konudur. Grexit, italexit gibi farklı ülkelerin çıkış ihtimali de gündeme gelmiş fakat takip edilen süreçte herhangi bir

* Söyleşi Uluslararası İlişkiler Öğrenci Dergisi Editörü İlker İhsan Baytugan tarafından gerçekleştirilmiştir.

girişime rastlanmamıştır. AB canlı bir organizma gibidir ve sürekli değişip dönüşmektedir. Brexit'ten sonra ne şekilde ilerleyeceği farklı bir esnek entegrasyon modeline geçilip geçilmeyeceği zaman içerisinde gözlemlenecektir. Ancak benim fikrim AB'nin dağılmayacağı ve içerisinde bulunduğu koşullara göre yeniden şekilleneceğidir. Fransa ve Almanya'nın temel çekirdeğini oluşturduğu bugünkü yapısına kıyasla daha gevşek konfederatif bir yapı olabilir ve AB ülkeleri merkez ve çevre ülkeleri olarak farklı haklara ve konumlara sahip olabilirler. AB önümüzdeki dönemde dünyada önemli bir ekonomik aktör olmaya devam edecektir. Ancak dış ve güvenlik politikası alanında ne derece ilerleme sağlanacağını veya bir AB ordusunun kurulup kurulmayacağını zamanla görebileceğiz. Fakat AB'nin her zaman sivil ve normatif güç olma potansiyelinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin günümüzde tıkandığı söylenebilir. Bu durumu gidermek için 1987 yılında Turgut Özal döneminde tam üyelik başvurusu yapıldığı gibi bir şok tedavi uygulanabilir mi? Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Günün birinde Türkiye AB'ye üye olabilir mi?

Türkiye AB ilişkileri konjonktürel olarak Avrupa'daki ve dünyadaki değişimlere paralel olarak değerlendirilmelidir. Ancak tam üyelikten daha öte daha sıkı bir ilişki biçimi şu şartlarda mümkün değildir. Avrupa Birliği, farklı bir esnek entegrasyon modeline geçmeyi düşünürse (a la carte Avrupa, iççice geçmiş daireler, papatya şekilli model vs.) o zaman Türkiye de çıkarlarını maksimize etmek için farklı bir entegrasyon modeli düşünebilir. Ancak şu aşamada üyelik dışındaki tüm modeller veya alternatifler Türkiye'yi AB ile sadece ekonomik partner yapacak ve siyasi bütünleşmeden uzak tutarak Türkiye'yi çevrede tutacak modellerdir denilebilir. Vize serbestisi konusunun gündeme gelmesi aslında şaşırtıcı bir gelişmedir. Eğer gerçekleşirse ilişkilerde Türklerin algısında pozitif değişimler olabilir.

Türkiye Avrupa Birliği'ne tabi ki üye olabilir ancak KKTC konusunda net bir uzlaşımın olması gerekmektedir. Önümüzdeki önemli problemlerden biri budur. Çünkü Kıbrıs Rum kesimi veto hakkını müzakereler esnasında kullanabilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin de müzakereler konusunda tüm fasılların kapanabilmesi için daha azimli ve istekli olması da gerekmektedir. Tabi son tahlilde şu bir gerçektir ki AB ile müzakereler uluslararası politikadaki konjonktürel açıdan siyasi gelişmeleri negatif yönde etkilenmekte ve zaman zaman sekteye uğramaktadır.

5. Avrupa Birliği açısından Türkiye nasıl tanımlanabilir? Sizce Türkiye'nin Avrupa Birliği açısından temel cazibesi nedir? Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne ihtiyacı olduğu gibi Avrupa Birliği'nin de Türkiye'ye ihtiyacı var mıdır?

Türkiye kaybedilmemesi gereken önemli bir ekonomik pazar ve aynı zamanda jeopolitik yapısı ile de stratejik açıdan önem arz eden bir ülkedir. Ayrıca NATO çerçevesinde de önemli bir müttefikdir. Bu bağlamda AB'nin de Türkiye'ye olan ihtiyacı kaçınılmaz derecede gözler önündedir. Özellikle de Suriye Savaşı sonrası oradan gelen yasadışı göç akımının Türkiye üzerinden Avrupa'ya uzanması ile Türkiye yumuşak güvenlik tehditlerinin bertaraf edilmesi anlamında önemli bir role bürünmüştür. Ayrıca Avrupa'da azımsanamayacak sayıda Türk yaşamaktadır. Bu da Türkiye ile ilişkilerde diğer önemli bir faktördür.

Genel olarak şunu söylemek gerekir ki Türkiye-AB ilişkileri değerlendirilirken uluslararası konjonktür, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu siyasal durum ve AB'nin gelişim sürecinde hangi noktada olduğu çok önemlidir. Bu üç süreci birlikte değerlendirerek bir analiz

yapmak gerekir. AB'nin Brexit'ten sonra nasıl bir yapıya dönüşeceği, Türkiye'deki yeni siyasal yapılanmanın hangi yönde şekilleneceği ve son dönemdeki uluslararası politikada yaşanan güç ve yapı değişiminin keyfiyeti Ankara Brüksel ilişkilerini hangi yönde etkileyecektir sorusunun irdelenmesi gerekir.